

ЕКОНОМІЧНЕ МИСЛЕННЯ У ЧАСІ ВІЙНИ: БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІР

Формування нової парадигми економічного мислення є природним і безперервним процесом, який зазнає суттєвих змін у часі війни. Поступово генеза економічного мислення виходить на мета-рівень, з одного боку, торкаючись процесів, які за поверхневими ознаками не є суто економічними, а з іншого боку, процесів, які лише починають зароджуватися. Війна РФ проти України, яка триває одинадцятий рік поспіль, суттєво прискорила обидва види таких процесів. За визначенням професора А. С. Гальчинського, економічний простір не звужується, а навпаки – розширюється, наповнюється новими ноосутнісними фрагментами [1, с. 49]. Основними, але не вичерпними, є наступні фрагменти.

Економічна стійкість і безпека. У часі війни економічне мислення орієнтується на підтримання базової економічної стійкості, мінімізацію залежності від зовнішніх ресурсів і оптимізацію наявних ресурсів для забезпечення безпеки держави. Це передбачає перерозподіл фінансових і матеріальних ресурсів для підтримки оборони, енергетики, продовольчої безпеки, освіти та медицини. Економічне мислення, скероване на забезпечення національної стійкості, має фокусуватися на розвитку внутрішніх виробничих потужностей та підтримці критично важливих галузей.

Інновації та гнучкість є основами економічного мислення. Війна прискорює потребу у впровадженні інновацій, які допомагають адаптувати економіку до змінних умов. Інновації в логістиці, цифрових технологіях та автоматизації не тільки сприяють економічній стійкості, але й забезпечують ефективний та безпечний розподіл ресурсів. Таке мислення дозволяє уникати прямих загроз через використання безконтактних технологій і новітніх кібер-загроз, у тому числі спровокованих використанням моделей генеративного штучного інтелекту.

У кризові часи підтримка міжнародних партнерів має ключове значення. Економічне мислення включає стратегії ефективного використання міжнародної допомоги та співпраці з іншими країнами. Це дозволяє залучати фінансові ресурси, технічну підтримку та знання, що сприяє економічній стабільності та підтримує стратегічні інтереси держави. Водночас таке екзогенне економічне мислення має узгоджуватися з ендегенним, а саме, антикризовим мисленням та баченням повоєнного відновлення. Планування економічного відродження з акцентом на відбудову інфраструктури, стимулювання зайнятості та залучення інвестицій. Зокрема, створення умов для посилення горизонтальних зв'язків та підтримку малих і середніх підприємств, які можуть стати основою для післявоєнного економічного зростання, має спиратися на ідеї професора А. С. Гальчинського щодо економічної синергії та конвергенції. Підтримка від міжнародних фінансових організацій та партнерів набуває критичного значення для економічної безпеки під час війни. Інвестиції, кредити, гуманітарна та економічна допомога допомагають компенсувати втрати, пов'язані з війною, знижуючи тиск на внутрішню економіку, але безпекоцентричне економічне мислення має спиратися на такі перспективні елементи міжнародної економічної інтеграції, які посилюватимуть національну стійкість у стратегічній перспективі [2].

Соціальний захист – елемент національної безпеки. Економічне мислення має враховувати соціальні ризики, зокрема нестабільність ринку праці та інфляцію, що дозволяє зменшити ймовірність соціальних заворушень.

Антикризове управління як стратегія післявоєнного відновлення. Окрім стратегії виживання вже у часі війни, економічне мислення має орієнтуватися на розробку антикризових стратегій для мінімізації економічних втрат і відновлення зруйнованої інфраструктури, а також створення умов для інвестування в зони мета-розвитку, якими (з очевидних) є розвиток освіти [3] і культурної спадщини [4].

Випереджаючи час, професор А. С. Гальчинський зазначав, що «...лише за допомогою «складних ідей» можна претендувати і на позитивний результат в обґрунтуванні концептуальних начал нової парадигми економічної теорії – теорії нооекономічних процесів. Саме з цих загальних позицій потрібно виходити в опрацюванні нової системи політекономічних знань – політекономії XXI століття» [1, с. 52]. Отож, викладені авторкою тези щодо сучасного безпекоорієнтованого економічного мислення, також відтворені у волонтерському просвітницькому проєкті [5], є продовженням ідеї професора А. С. Гальчинського щодо «якісного оновлення», посиленого ідеями безпекотворення.

Список використаних джерел:

1. Гальчинський А. Політична нооекономіка. *Економічна теорія*. 2015. № 3. С. 43-55.
2. Brown University. Costs of War Project. Teaching the Costs of War. Multimedia resources. URL: <https://watson.brown.edu/costsofwar/teaching>
3. KPMG. Post-war Reconstruction of Economy: Case Studies. 2022. 70 с.
4. Dzerowicz J. History and Identity Under Attack: Protecting Cultural Heritage in Conflict. Draft Special Report. 047 CDS 24 E rev. 1. Original: English. 8 October 2024.
5. Безпекове мислення. YouTube QK_O. Liashenko. URL: https://www.youtube.com/@QK_O.Liashenko/videos